

Tampere

Arkeologinen osainventointi Tampereen Nallenpuiston asemakaava-alueella 2009

Kalle Luoto

Kulttuuriympäristöyksikkö

Pirkanmaan maakuntamuseo 2009

Kansikuva, kuva 1. Kuvassa inventoitu asemaakaava-alue. Vasemmalla Ritakatu, oikealla Ketunkatu.
17.7.2009, Kalle Luoto. PMM/KYY.

Kunta	Tampere
Vanha kunta	
Hankkeen tyyppi	Muinaisjäännösinventointi
Vastuutaho/vastuuhenkilö	Pirkanmaan maakuntamuseo/Ulla Lähdesmäki
Työpanos	5 pv
Hankkeen alkupvm	16.7.2009
Hankkeen loppupvm	5.11.2009

Hankkeen lyhyt kuvaus

Pirkanmaan maakuntamuseo teki arkeologisen inventoinnin Tampereen keskustan itäpuolella sijaitsevalla asemaakaava-alueella. Inventoitu Nallenpuiston alue sijaitsee Ritakadun ja Ketunkadun välisellä alueella. Hankeen kenttätyöt suoritettiin 17.7.2009. Alueelta ei tehty muinaisjäännöshavaintoja.

FM Kalle Luoto

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	3
Johdanto.....	5
Hankealue.....	5
Tulokset.....	6
Lähteet.....	6
Lyhenteet.....	6
Luettelo arkeologisista kohteista.....	6
1. Karhunkatu 75.....	8
2. Sudenkatu 32.....	12
3. Toimelankatu.....	15

Kartat

KARTTA 1. KARTTA TUTKIMUSALUEEN SIJAINNISTA. OTE TAMPEREEN KAUPUNGIN YLEISKARTASTA © TAMPEREEN KAUPUNKI. MK 1: 50 000. KL.....	4
KARTTA 2. PERUSKARTTAOTE INVENTOINTIALUEESTA. MK 1:20 000.....	7

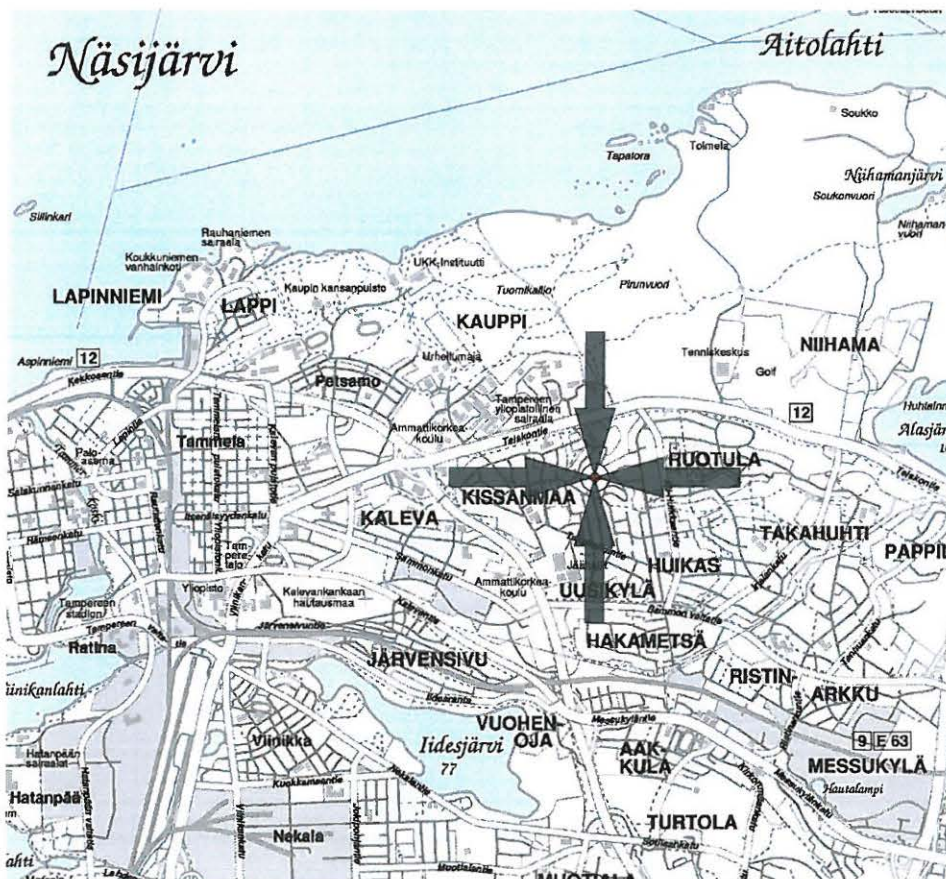
Kuvat

KANSIKUVA, KUVA 1. KUVASSA INVENTOITU ASEMAAKAAVA-ALUE. VASEMMALLA RITAKATU, OIKEALLA KETUNKATU. 17.7.2009, KALLE LUOTO. PMM/KYY.....	2
KUVA 2. NALLENPUISTON LEIKKIKENTTÄ KUVATTUNA KAAKOSTA. 17.7.2009, KALLE LUOTO. PMM/KYY.....	4
KUVA 3. KARHUNKATU JA KARHUNKATU 75:N KOHDALLA SIJAITSEVA OMAKOTITALO. 17.7.2009, KALLE LUOTO, PMM/KYY.	8
KUVA 4. KARHUNKATU JA KARHUNKATU 75:N KOHDALLA SIJAITSEVA OMAKOTITALO. 17.7.2009, KALLE LUOTO, PMM/KYY.	10
KUVA 5. PUISTOALUETTA KARHUNKADUN ITÄPUOLELLA. KARHUNKATU 75:N RAKENNUS NÄKY YLTAUSTALLA KESKELLÄ VASEMMALLA. 17.7.2009, FM KALLE LUOTO, PMM/KYY.	10
KUVA 6. SUDENKATU 32. 17.7.2009, KALLE LUOTO. PMM/KYY.....	12
KUVA 7. SUDENKATU 32. 17.7.2009, KALLE LUOTO. PMM/KYY.....	14
KUVA 8. NYKYISIN LÖYTÖPAIKALLA SIJAITSEE PARKKIPAikka JA GOLFKENTTÄ. 17.7.2009, KALLE LUOTO, PMM/KYY.	15
KUVA 9. NYKYISIN LÖYTÖPAIKALLA SIJAITSEE PARKKIPAikka JA GOLFKENTTÄ. 17.7.2009, KALLE LUOTO, PMM/KYY.	17

Kuva 2. Nallenpuiston leikkikenttä kuvattuna kaakosta. 17.7.2009, Kalle Luoto. PMM/KYY.

Kartta 1. Kartta tutkimusalueen sijainnista. Ote Tampereen kaupungin yleiskartasta © Tampereen kaupunki. MK 1: 50 000. KL.

Johdanto

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti heinäkuussa arkeologisen osainventoinnin Tampereen Kissanmaan ja Kaupin alueella. Tutkimusalue koostui kahdesta suunniteltavasta asemakaava-alueesta. Työn tilaaja oli Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen. Tutkimuksen kustannukset olivat 1167 e + alv. Kenttätutkimukset tehtiin 17.7.2009. Tutkimustyön teki ja raportin laati FM Kalle Luoto.

Hankealue

Inventointialue sijaitsi Tampereen kaupungin itäosassa noin 4 kilometriä Tampereen keskustasta itään. Pinta-alaa Ritakadun ja Ketunkadun välisellä inventointialueella on noin 1,1 ha. Alue on tasainen ja lähes rakentamaton. Alueen eteläosassa on leikkipaikka ja hiekkapintainen pelikenttä. Puiston pohjoisosa on rakentamatonta umpeen kasvanutta peltoa. Maaston korkeusasema on 90 metriä merenpinnan yläpuolella.

Aikaisemmat hankkeet

Tampereen kiinteitä muinaisjäännöksiä inventoitiin ensimmäisen kerran vuonna 1971 (Räty 1971-72). Seuraava Tampereen kaupungin inventointi on vuodelta 1994 (Nurminen ja Rajala 1994). Inventoidun suunnittelualueen lähistöltä tunnetaan kaksi kivikautista irtolöytökohdetta, Toimelankatu (Nurminen & Rajala 1994: kohde 90; Jäkärä 2008: kohde 4) ja Karhunkatu 75 (kohde 89, Nurminen & Rajala 1994). Näiden lisäksi Nallenpuiston asemakaavoitettavan alueen reunamilta tunnetaan mahdollisesti rautakautinen irtolöytökohde Sudenkatu 32 (kohde 88, Nurminen & Rajala 1994). Irtolöytökohteen "Toimelankatu" lähistöllä tehtiin vuonna 2008 (Jäkärä 2008) arkeologinen inventointi, jonka perusteella alueelta ei tunneta muinaismuistolailla rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Menetelmät

Inventoinnin tavoitteena oli havainnoida sekä esihistoriallisen että historiallisen ajan muinaisjäännöksiä. Hankeen yhteydessä tarkastettiin myös läheiset tunnetut irtolöytöpaikat. Inventoinnin yhteydessä tarkasteltiin alueen maankäyttöä vanhojen karttojen perusteella sekä tutustuttiin irtolöytöjen arkistotietoihin.

Kentällä suoritettiin pääasiassa näkyvien rakenteiden visuaalista havainnointia sekä kaivettiin lapiolla muutamia koepistoja. Kohteet kuvattiin digitaalikameralla. Maastossa sijainnin paikantamisen apuna käytettiin peruskarttaa ja GPS-paikanninta.

Raportin kartat on luotu MapInfo Professional-ohjelmalla (versio 8.5.1). Pohjana käytettiin Maanmittauslaitoksen PerusCD-karttoja (© Maanmittauslaitos, käyttöoikeuslupa PISA/020/2006). Taltioituja digitaalikuvia säilytetään Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikössä.

Tulokset

Maastohavaintojen ja arkistoaineistojen perusteella inventoidun alueen pohjoisosa on vanhaa peltoa ja eteläosa leikki- ja urheilukenttää. Inventoinnissa ei tehty kiinteisiin muinaisjäännöksiin viittaavia havaintoja.

Lähteet

Nurminen, Teija ja Rajala, Ulla 1994. Tampereen kaupungin inventointi. Inventointiraportti. Pirkanmaan maakuntamuseon arkisto.

Räty, Jouko 1971. Tampereen inventointi. Inventointiraportti. Pirkanmaan maakuntamuseon arkisto.

Salo, Unto 1988. Tampereen esihistoria. Tampereen historia I. Tampere.

Lyhenteet

HM Hämeen museo

KM Kansallismuseo

PMM/KYY Pirkanmaan maakuntamuseo, Kulttuuriympäristö yksikkö

Luettelo arkeologisista kohteista

Kylä	Inv. nro.	Kohde	MJ-tyyppi	Ajoitus	PK
Kissanmaa	1	Karhunkatu 75	löytöpaikat	kivikautinen	212312
Takahuhti	2	Sudenkatu 32	löytöpaikat	rautakautinen?	212312
Niihama	3	Toimelankatu	löytöpaikat	kivikautinen	212312

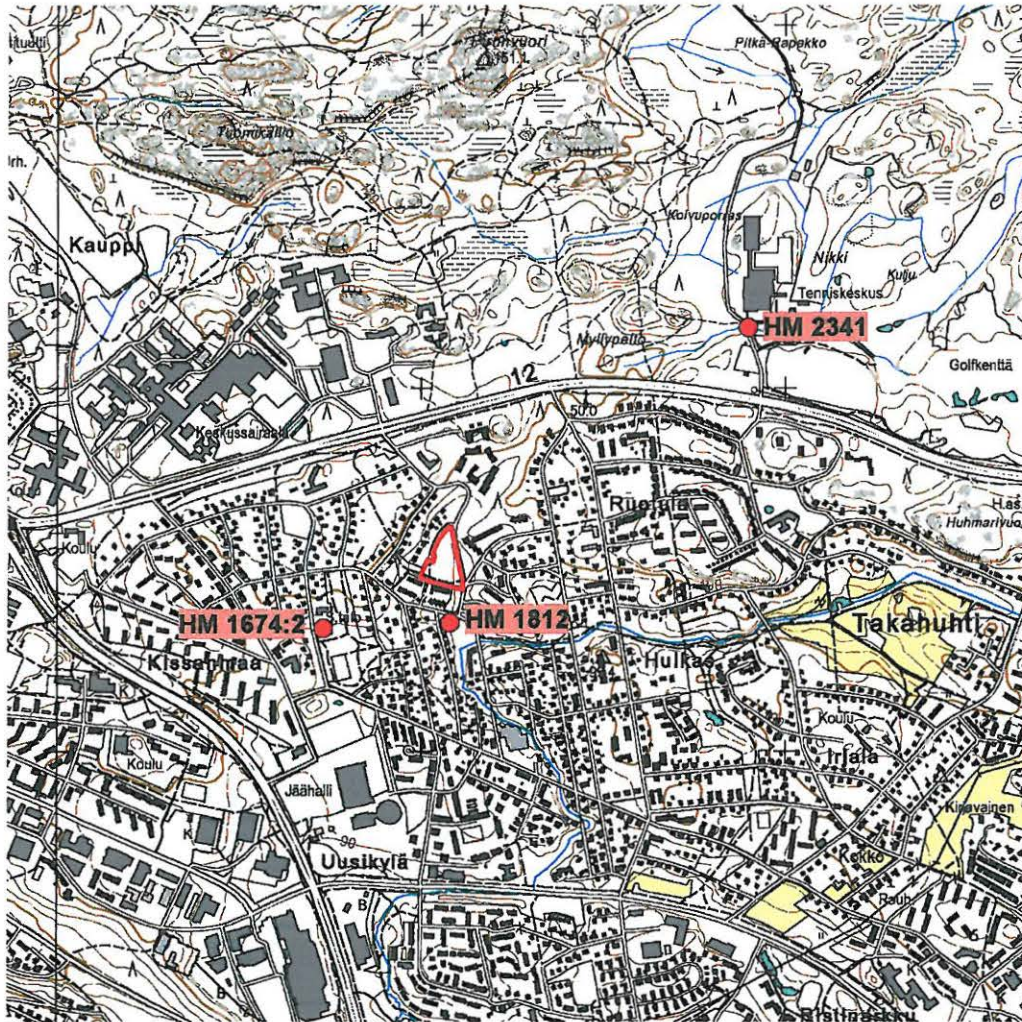
Kartta 2. Peruskarttaote inventointialueesta. MK 1:20 000.

Tampere,
Arkeologinen osainventointi Nallenpuiston asemakaava-alueella
2009

Peruskarttaote inventointialueesta. MK 1:20 000.

Pohjakartta (c) maanmittauslaitos, Pisa lupa 020/2006.

Karttamerkinnyt: K. Luoto

- Irtolöytökohde, löytönumero
- Inventoitu alue

1. Karhunkatu 75

Kuva 3. Karhunkatu ja Karhunkatu 75:n kohdalla sijaitseva omakotitalo. 17.7.2009, Kalle Luoto, PMM/KYY.

Kunta	Tampere
Vanha kunta	
Kylä	Kissanmaa
Kaupunginosa	Kissanmaa
Kohdenimi	Karhunkatu 75
Muinaisjäännöstunnus	
Inventointinumero	1
MJ-tyyppi	löytöpaikat
MJ-tyypin tarkenne	irtolöytöpaikat
Ajoitus	kivikautinen
Selkeä ajoitus	Suomusjärvenkulttuuri tai myöh. (Salo 1988: 144)
Rauhoitusluokka	-
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	2123 12
Peruskartan nimi	Aitolahti
X1-koordinaatti	6821 337
X2-koordinaatti	
Y1-koordinaatti	2490 728
Y2-koordinaatti	
Z1-koordinaatti	0093
Z2-koordinaatti	0094
P1-koordinaatti	6825 440
P2-koordinaatti	
I1-koordinaatti	3331 000

I2-koordinaatti

Koordinaattiselite Tontin Karhunkatu 75 (Tampere) sijainti
MI-tiivistelmä Reikäkiven (HM 1674:2) löytöpaikka.

Kiinteistötiedot

Kiinteistötunnus 837-133-864-3

Kiinteistönimi

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite

Lisätietoja

Tutkimukset

Inventointi Rätty 1971-1972, irtolöytö 53

Inventointi Nurminen & Rajala 1994, kohde 88

Inventointi Kalle Luoto 2009, kohde 1.

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee keskussairaala-alueella noin 700 metriä eteläkaakkoon. Vuonna 2009 Karhunkatu 75:n tontti oli rakennettua ja hoidettua pihamaata. Talon eteläpuolinen piha oli kivetty laattakivillä. Tontti rajautuu idässä mäntymetsää kasvavaan hoidettuun puistoon.

Vuoden 1971-1972 (Rätty) inventointitietojen mukaan tontille on tuotu parimetriä kiintomaata. Tontin itäpuolella on hiekkamaata.

Kohteen kuvaus

Reikäkiven on löytänyt Eino Laakso vuonna 1945 kuokkiessaan maata lähellä silloista Messukylän rajaa Kosken maantiestä noin 200 metriä pohjoiseen. Löytö tuli esille turpeen alapuolisesta savikerroksesta. Löytö nähti tarkasti löytöpaikan Karhunkatu 75:ssä Jouko Rädylle (Rätty 1971-1972). Nurminen & Rajala (1994:294) ilmoittaa esineen löytäjän Eino Laakson ammatiksi rikosetsivä, kun taas Rätty (1971-1972:61) huoltopoliisi.

Havaintomahdollisuudet

Huonot. Kohde ja sen ympäristö on rakennettua pihamaata.

Lisätietoja

Salo, Unto 1988. Tampereen esihistoria. Tampereen historia I. Tampere.

Kuva 4. Karhunkatu ja Karhunkatu 75:n kohdalla sijaitseva omakotitalo. 17.7.2009, Kalle Luoto, PMM/KYY.

Kuva 5. Puistoaluetta Karhunkadun itäpuolella. Karhunkatu 75:n rakennus näkyy taustalla keskellä vasemmalla. 17.7.2009, FM Kalle Luoto, PMM/KYY.

Löydöt

päänumero	alanumero	nimi	kuvaus
HM 1674	2	Reikäkivi	Reikäkivi on harmaata hiekkakiveä. Sitä on muotoiltu iskemällä. Muodoltaan se on pyöreän litteä ja halkaisijaltaan 7,8 - 8,2 cm ja paksuudeltaan 1,4 cm. Esineen poikkileikkaus on suiponsoikea. Reuna on terävä ja pykälöity. Reiän ympärillä toisella sivulla on lyhyttä uurroskoristelua. Reikä on täyskairattu yksipuolisesti. Reiän halkaisija on 2,5 cm. Yksipuolinen reiän kairaminen on harvinaista tämän tyyppin reikäkivissä. Koristelun perusteella Unto Salo pitää esinettä kulttiesineenä tai aseena. Esinetyyppejä ei kyetä luotettavasti ajoittamaan. Löytökorkeutensa perusteella (96-98 m mpy) se ajoittuu suomusjärvenkulttuurin aikaiseksi tai sitä myöhäisemmäksi (Salo 1988: 144).

2. Sudenkatu 32

Kuva 6. Sudenkatu 32. 17.7.2009, Kalle Luoto. PMM/KYY.

Kunta	Tampere
Vanha kunta	
Kylä	Takahuhti
Kaupunginosa	Takahuhti
Kohdenimi	Sudenkatu 32
Muinaisjäännöstunnus	
Inventointinumero	2
MJ-tyyppi	löytöpaikat
MJ-tyypin tarkenne	irtolöytöpaikat
Ajoitus	rautakautinen?
Selkeä ajoitus	
Rauhoitusluokka	
Lukumäärä	
Peruskarttanumero	2123 12
Peruskartan nimi	Aitolahti
X1-koordinaatti	6821 353
X2-koordinaatti	
Y1-koordinaatti	2491 077
Y2-koordinaatti	
Z1-koordinaatti	0089
Z2-koordinaatti	
P1-koordinaatti	6826 440
P2-koordinaatti	
I1-koordinaatti	3331 350

I2-koordinaatti**Koordinaattiselite** Irtolöydön HM 1812 arveltu löytökohta**MI-tiivistelmä** Mahdollisesti rautakautisen kirveen (HM 1812) oletettu löytöpaikka.

Kiinteistötiedot

Kiinteistötunnus 837-589-11-157

Kiinteistönimi Evämäki

Maanomistaja Pääsky, Jorma Alfred ja Heljä Katriina

Osoite Jousikatu 20, 33530 TAMPERE

Lisätietoja

Tutkimukset

Inventointi: Rätty 1972-1973, kohde 88.

Inventointi: Nurminen 1994, kohde 89.

Inventointi: Luoto, Kalle 2009, kohde 2.

Sijainti ja maasto

Löytöpaikka sijaitsee noin 900 metriä keskussairaalaalta kaakkoon omakotitalon pihamaalla osoitteessa Sudenkatu 32, Tampere.

Kohteen kuvaus

Silmäkirveen löysi DI Naarvala viemäritöissä 28.2.1953 vanhan liiterin läheltä savimultapellostaa maan pinnasta koilliseen viettävältä rinteeltä. Löytökohdasta noin 150 metrin päässä on mennyt purettiin Iidesjärveen. Löytöpaikka on ollut Sudenkatu 32:n kohdalla.

Rädyn (1971-1972: 66) inventoinnin aikana paikalla oli rakentamaton tontti. Vuonna 1994 alue oli rakennettua. Tontilla sijaitsee omakotitalo vuonna 2009. Pihapiiriä ei tarkastettu.

Luokitusehdotus

Irtolöytökohde

Kuva 7. Sudenkatu 32. 17.7.2009, Kalle Luoto. PMM/KYY.

Löydöt

päänumero	nimi	kuvaus
HM 1812	Silmäkirves	Rautainen silmäkirves, joka on kooltaan 9 x 5,8 x 4,5 cm. Sen terä on pitkä ja kapea. Terä on alapuolella kaareva. Kirves on suurisilmäinen; silmän aukko on 4,3 x 3,5 cm. Kirves on ruosteinen. Luettelossa kirvestä arvellaan 700-luvulta olevaksi, mutta Rätty pitää mahdollisena, ettei se ole esihistoriallinen (Rätty 1971-1972: 66). Diar. 1953.

3. Toimelankatu

Kuva 8. Nykyisin löytöpaikalla sijaitsee parkkipaikka ja golfkenttä. 17.7.2009, Kalle Luoto, PMM/KYY.

Kunta	Tampere
Vanha kunta	
Kylä	Niihama
Kaupunginosa	Niihama
Kohdenimi	Toimelankatu
Muinaisjäännöstunnus	
Inventointinumero	3
MJ-tyyppi	löytöpaikat
MJ-tyypin tarkenne	irtolöytöpaikat
Ajoitus	kivikautinen
Selkeä ajoitus	Suomusjärvenkulttuuri
Rauhoitusluokka	
Lukumäärä	1
Peruskarttanumero	2123 12
Peruskartan nimi	Aitolahti
X1-koordinaatti	6822 166
X2-koordinaatti	
Y1-koordinaatti	2491 896
Y2-koordinaatti	
Z1-koordinaatti	0103
Z2-koordinaatti	
P1-koordinaatti	6826 215
P2-koordinaatti	
I1-koordinaatti	3332 205

I2-koordinaatti

Koordinaattiselite Tien ja ojan leikkauspiste (Kuten Rätty 1971-1972)
MI-tiivistelmä Irtolöydön HM 2341 (kivikautinen poikkikirves) löytöpaikka.

Kiinteistötiedot

Kiinteistötunnus 837-30-4700-3

Kiinteistönimi

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite

Lisätietoja

Kiinteistötunnus 837-30-4700-7

Kiinteistönimi

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite

Lisätietoja

Kiinteistötunnus 837-589-1-19

Kiinteistönimi Irjala

Maanomistaja Tampereen kaupunki

Osoite

Lisätietoja

Tutkimukset

Inventointi: Rätty, Jouko 1971-1972. Tampereen muinaisjäännökset. Kohde 50.

Inventointi: Nurminen, Teija & Rajala, Ulla 1994. Tampereen kaupungin inventointi 1994. Kohde 90.

Inventointi: Jäkärä, Tiina 2008: kohde 4

Inventointi: Kalle Luoto 2009, kohde 3.

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee noin 1,5 kilometriä keskussairaalaan itäkoilliseen. Alue on ollut matalaa, tasaista ja kosteaa entistä järvenpohjaa, Rädyn mukaan suoperäistä maata. Vuonna 2009 tien ja ojan leikkauskohdalla oli parkkipaikka ja golfkenttä. Rätty ilmoittaa löydön sijainniksi koordinaatit $x = 6822\ 17$ ja $y = 2491\ 88$ (tien ja ojan leikkauspiste).

Kohteen kuvaus

Poikkikirves (HM 2341) löytyi Takahuhdin Irjalan tilan entiseltä maalta syvennettäessä Alasenjärvestä johtavaa ojaa järven länsipuolella noin kilometrin päässä järvestä. Löytö tuli noin 30 cm ojan pohjaa syvemmältä savimaasta. Tällä kohdalla oli lähes ojan syvennettyyn pohjaan ulottuva karikko. Esine diarioitiin 1959 ja sen lahjoitti rakennusmestari Simo Lappi. Kohde tarkastettiin 2009, jolloin ei tehty uusia havaintoja muinaisjäännöksestä.

Havaintomahdollisuudet

Kohtalaiset

Luokitusehdotus

Irtolöytökohde

Lisätietoja

Salo, Unto 1988: Tampereen esihistoria. Tampereen historia I. Tampere. Sivu 146.

Kuva 9. Nykyisin löytöpaikalla sijaitsee parkkipaikka ja golfkenttä. 17.7.2009, Kalle Luoto, PMM/KYY.

Löydöt

päänumero	alanumero	nimi	kuvaus
HM 2341	-	Tasataltta	Tummaa sädekiviliusketta oleva poikkikirves. Kirveen etulape ja terä on hiottu. Kirves on kantaan kapeneva, nelisivuinen ja litteä. Se on kooltaan 10 x 6 x 2,2 cm. Lappeet ovat loivasti kuperat ja kyljet pyöristetyt. Kyljissä on varttamisurat. Terä on suora ja terälasku jyrkähkö ja viisto. Rädyn (1971-1972) mukaan kyseessä on tasataltta, mutta Unto Salon on tulkinnut esineen primitiiviseksi kirveeksi, joka on suomusjärven kulttuurin muoto. Kyseessä lienee vesiuhri (Salo 1988: 146). Esineen on löytänyt Simo Lappi Entisen Irjalan talon maalta, Alasjärvestä laskevan ojan pohjalta noin 1 km länteen järvestä. Diar. 1959